

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Вербицька В.І., канд. екон. наук, доцент

Надвіренко А.Р., здобувач вищої освіти

Левченко Н.П., здобувач вищої освіти

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Сучасний етап розвитку бухгалтерського обліку характеризується реформуванням власних положень відповідно до вимог цифровізації економіки, що супроводжується переглядом чинної вітчизняної облікової методології.

Активне впровадження інформаційних технологій в управління організацією змінює роль бухгалтерського обліку, піддає істотним коригуванням його методологічні та методичні аспекти, вносить перелік значних змін до теоретичних облікових категорій.

Сьогодні можна відзначити поодинокі випадки використання традиційних форм бухгалтерського обліку:

- меморіально-ордерної;
- журнально-ордерної;
- книжково-журнальної.

Переважаюча кількість вчених-економістів дійшли висновку щодо масштабного використання автоматизованої форми бухгалтерського обліку. Тим часом, незважаючи на всі декларації, попри безліч існуючих інформаційних інструментів, на сьогодні національні нормативно-правові акти з бухгалтерського обліку недостатньо корелюють з технологіями автоматизованої обробки інформацією.

В економічній літературі досить повно розкривається зміст традиційних форм бухгалтерського обліку: меморіально-ордерної, журнально-ордерної, книжково-журнальної, спрощеної. Щодо автоматизованої форми обліку, то тут не тільки відсутнє однозначне визначення форми бухгалтерського обліку, а й не визначено особливостей елементів

бухгалтерського обліку, що є суттєвим для методології бухгалтерського обліку.

Форма бухгалтерського обліку визначається сукупністю бухгалтерських реєстрів, зв'язок між якими заданий їх призначенням, побудовою та змістом.

«Форма ведення бухгалтерського обліку – це інструмент, за допомогою якого бухгалтер забезпечує відображення господарської діяльності підприємства чи іншої виробничої структури у спеціальних носіях інформації – облікових реєстрах, використовуючи при цьому методи властиві лише бухгалтерському обліку», – вважає Т.М. Сльозко [1].

Законодавство України, зокрема Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] такого визначення не має, хоча закони інших європейських країн, зокрема, Польщі, «Про бухгалтерський облік» [3] дано таке визначення: «форма бухгалтерського обліку – порядок здійснення та узагальнення записів на рахунках бухгалтерського обліку та сукупність реєстрів бухгалтерського обліку, в яких виробляються такі записи» [3]. І якщо з першою частиною визначення при автоматизованій формі бухгалтерського обліку можна погодитись, то друга частина (сукупність реєстрів) – носить невизначений характер і вже не має свого функціонального навантаження.

При автоматизованій обробці облікової інформації бухгалтер, здійснивши ідентифікацію фактів господарського життя, може одразу сформувати звітність і, відповідно, відпадає потреба в облікових реєстрах, як у проміжних етапах облікових процедур для складання звітності.

Типові форми облікових реєстрів (журнали-ордери, оборотні відомості за рахунками, головна книга та ін.), що є в стандартному переліку форм машинограм, насправді не можна назвати обліковими реєстрами в умовах автоматизованої обробки даних, оскільки алгоритм їх формування побудований незалежно і паралельно алгоритмами формування інших форм звітності.

Облікові реєстри в комп'ютерному обліку не належать до засобів складання звітності, а самі стають внутрішньої звітністю. Отже, в умовах функціонування автоматизованих інформаційних систем визначальним фактором для завдання форми бухгалтерського обліку є не стільки структура реєстрів, їх вид і спосіб отримання, скільки сама технологія автоматизованої обробки облікової інформації. На нашу думку, виходячи з усього вищевказаного, більш доцільним вважати визначення форми бухгалтерського обліку в якості певної реалізації прийомів і методів ведення бухгалтерського обліку.

Автоматизована форма обліку піднімає бухгалтерську процедуру на більш високий якісний рівень.

Як вже зазначалось, організаційні аспекти бухгалтерського обліку визначаються положеннями законодавчих актів, зокрема закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], та реалізуються через облікову політику підприємств.

В економічній літературі виділяють сім основних елементів бухгалтерської системи: вартісна (грошова) оцінка, документування, інвентаризація, рахунки, подвійний запис, балансове узагальнення, звітність [4]. Перелічені елементи є невід'ємними частинами методу бухгалтерського обліку та регламентовані національними стандартами обліку. Проте їхня реалізація в інформаційних бухгалтерських системах має свою специфіку.

Проведемо аналіз впливу застосування інформаційних технологій деякі елементи методу бухгалтерського обліку. Подвійний запис та балансове узагальнення є універсальними прийомами та використовуються у всіх інформаційних системах згідно з описаними теоретичними принципами бухгалтерського обліку та об'єктивними закономірностями економіки. Рахунки ж бухгалтерського обліку, які у сукупності з подвійним записом, в комп'ютерних си-

стемах бухгалтерського обліку є одним із основних інструментів моделювання фактів господарського життя.

Розділяємо думку, що інформаційна структура бухгалтерського обліку насправді залежить не від бухгалтерських рахунків, а від їх сукупності – плану рахунків. Комп'ютерний варіант плану рахунків відрізняється від типового плану рахунків як за формою, так і за змістом. Основні відмінності стосуються:

- форми представлення (у вигляді таблиці або ієрархічного списку);

- номенклатури рахунків та субрахунків (наявність допоміжних рахунків, розширене використання забалансових рахунків, використання класифікації об'єктів обліку під час виділення субрахунків першого та другого порядків);

- реалізації облікової політики (наявність у плані рахунків допоміжних параметрів, які характеризують облікову політику підприємства; одночасне використання плану рахунків для ведення бухгалтерського та податкового обліків; використання багатомірного та багаторівневого аналітичного обліків задля деталізації об'єктів обліку).

Проте багато вчених-економістів ототожнюють план рахунків бухгалтерського обліку, що використовується під час наукової обробки облікових даних, та його варіант у комп'ютерній бухгалтерії. Але не слід забувати, що з проектуванні бухгалтерських програм за основу взято не лише елементи методу бухгалтерського обліку, а й зручність, і швидкість алгоритмів їх програмної реалізації з метою найбільш ефективної обробки даних.

План рахунків є суттєвим елементом моделювання обліково-аналітичного забезпечення оперативною інформацією менеджерів організації. Моделювання у бухгалтерському обліку в умовах цифровізації економіки виконує особливу роль. Незважаючи на багаті вітчизняні облікові традиції та активні наукові дослідження зарубіжних науковців, нині спостерігається дисбаланс між теоретичними

побудовами у галузі бухгалтерського обліку та його практичною реалізацією у сучасних інформаційних системах. Потрібно осмислення нових способів збору та обробки не тільки фінансової інформації, але й достатності її інтеграції з інформацією про інші сторони бізнесу та довкілля.

Перелік посилань:

1. Сльозко Т. М. Форма обліку у контексті бухгалтерської процедури. *Вісник ТНЕУ*. 2009. № 3. С. 87–93.

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 21.04.2024)

3. Act of 29 September 1994 Accounting, *Journal of Laws* 1994. No 121. Item 591.

4. Лукін В. О., Маляревський Ю. Д. Системний та інституціональний підходи до бухгалтерського обліку: порівняльний аналіз. *Бізнес інформ*, 2017. № 1. С. 268-273.

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ НА МОДЕРНІЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

*Голячук Н.В., канд. екон. наук, доцент
Луцький національний технічний університет*

Цифрова трансформація бухгалтерського обліку розпочалася ще в середині минулого століття з автоматизації рутинних завдань. Перші програми, тоді ще для автоматизації облікових процесів, були призначені для виконання завдання з розрахунку заробітної плати та заповнення первинних документів. Це дало змогу значно зменшити обсяги ручної роботи бухгалтерами та виконувати більш складні аналітичні завдання. Результатом автоматизації рутинних процесів стала розробка повноцінних програмних продуктів для бухгалтерського обліку, які охоплювали весь процес від первинки до складання регламентованої та податкової звітності. За твердженням Довбуш А.В. та Белової І.М., «автоматизація процесів обліку є одним із важливих скла-